

Výsadná listina Bela IV. udelená banskobystriickým host'om z roku 1255

Ja Belo, z bozej milostí kráľ uhorský, dalmátsky, chorvátsky, chlmský, srbský, haličský, vladimiersky a kumánsky v [mene] Spasiteľa všetkých zdraví všetkých v Krista veriacich, ako terajších, tak budúcich, ktorí nahliadnu do tejto listiny. Prezieraví a obozretní králi zdobievajú svojich poddaných leskom slobôd, aby sa im podľa zásluhy mohol rozmnožovať počet služobníkov, pretože tým sa uchováva úcta ku kráľovskej výsosti. Preto chceme obsahom tejto listiny dať všetkým na vedomie, že sme svojim host'om z novej osady Bystrice blízko Ľupče udelili na ich prosbu tú výsadu, aby si spoločne volili farára a sami ho predstavovali ctihodnému otcovi arcibiskupovi ostrihomskému, aby ho natrvalo potvrdzoval pre ich kostol. Okrem toho budú voliť na radu a so súhlasom obce na obdobie jedného roku správcu alebo richtára, ktorý ich bude súdiť vo všetkých ich sporoch, a v celom Uhorskom kráľovstve nebudú môcť byť obžalovaní v žiadnom spore pred iným sudcom. Tiež budú môcť hľadať zlato, striebro a všetky ostatné kovy po celej Zvolenskej župe až po jej hranice, a to ako na poliach, tak v hájoch, lesoch a vodách, a nech vo vnútri nižšie uvedených hraníc majú neobmedzený úžitok zo všetkého s výnimkou poľovačky a chytania rýb. Z bane na zlato budú platiť desiatok, avšak zo striebra a všetkých ostatných kovov nech sú povinní platiť osminu. Ak v ktoromkoľvek spore, ktorý sa rozhoduje súbojom, osoba, ktorá ich napadne, patrí k nim alebo požíva ich slobody a je ich národnosťou, musí byť onen súboj vybojovaný s okrúhlym štítom a mečmi, ako je zvykom u Sasov. Ak však bude táto osoba v postavení cudzinca, vtedy o spôsobe súboja rozhodne kráľ. Tiež nebudú povinní na ničie predvolanie dostaviť sa na dvor, iba že by boli predvolaní naším zvláštnym listom; tu sa budú musieť dostaviť k nám alebo k tomu, komu [to] dovoľíme [svojím] rozhodnutím. Nadto povoľujeme spomenutým svojim host'om z Bystrice, že nikto okrem našej výsosti nemôže u nich požívať pohostinstvo, iba tí, ktorých prijmú sami z vlastnej vôle. K tomu dodávame, [že dovoľujeme,] aby boli úplne vyslobodení a vyňatí zo všetkej súdnej právomoci zvolenských županov ustanovených pre [príslušnú] dobu. Chceme tiež, aby neboli povinní nikomu platiť dávky alebo pozemkové poplatky. Pokiaľ ide o výmenu mincí, peňazomenci, ktorí k nim prídu, za sedem dní nebudú mať v záležitosti novej mince nad nimi moc; ako náhle však uplynie oných sedem dní, budú mať všetku právomoc, ktorú majú v Ostrihome alebo v Budíne. Mimo to budú povinní ísť k vojsku alebo na výpravu, na ktorú my osobne pôjdeme, a to riadne ozbrojení a pod našou zástavou. Naviac dovoľujeme svojim vyššie menovaným host'om z Bystrice, aby sa radovali z takej slobody vo veci mýta, akej sa tešia naši hostia v Banskej Štiavnici, a nadto aby im nikde v celom našom kráľovstve neboli robené ťažkosti. Okrem toho - aby sa mnohé stručne uzavrelo - svojim často krát spomenutým host'om odovzdávame ornú pôdu, lesy a lúky, ktoré nutne potrebujú, a tam nech sa nikto neopováži ich obťažovať. Aby však budúce nevznikla pochybnosť, spor alebo omyl, pokiaľ ide o medze alebo hranice, rozhodli sme, aby boli [hranice] vyznačené naším verným radcom Beasom a v tejto listine výslovne uvedené v poradí, v akom sú vytýčené: Prvá hranica začína pri rieke Hron na mieste, kde sa do rieky Hrona vlieva rieka Udvorná, stúpa po rieke Udvornej až po cestu, ktorá vedie do Turčianskej župy; a po tejto ceste smeruje na sever. Potom [ide hranica] pod úbočím veľkej hory až k rieke, ktorá sa nazýva Selnica, po nej zostupuje až k spomenutej rieke Hronu, prechádza túto rieku po akomsi ostrove, vystupuje na vysokú horu a potom sa po temene hory vracia k skôr spomenutej hranici, [t.j. tam,] kde sa rieka Udvorná vlieva do rieky Hrona; na tom mieste [hranica] končí. Naviac sme host'om odovzdali lúku menovanú Hradská, aby ju večne a slobodne vlastnili. Napokon, aby to, čo predchádza, dostalo trvalú a pevnú platnosť a aby to postupom času nemohlo byť nijako prehlásené za neplatné, vydali sme túto listinu, pevne potvrdenú našou dvojitou pečaťou. Dané prostredníctvom nášho milého a verného radcu Smaragda, stoličnobelehradského prepošta a vicekancelára nášho dvora, roku Pána 1255, nášho panovania však roku dvadsiateho.